

ORTADOğU GÜNDEMİ

13-19 Kasım 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

İsrail Hava Kuvvetleri, Suriye ve Lübnan'da hava saldırısı düzenledi. Hava kuvvetleri, Suriye'deki saldırının Golan Tepeleri yönünden gelen saldırıya yanıt olarak düzenlendiğini, Lübnan'da ise Hizbullah'ın hedef alındığını duyurdu. İsrail Hava Kuvvetlerinden yapılan açıklamada, "Golan Tepeleri bölgesine yönelik saldırılara karşılık olarak hava kuvvetlerine ait savaş uçakları kısa bir süre önce Suriye'deki altyapıları vurdu" ifadeleri kullanıldı.¹

Birleşmiş Milletler (BM), Suriye yönetiminin insani yardımlar için Öncüpınar (Bab El Salam) ve Çobanbey (El Rai) sınır kapılarının açık kalma süresini 3 ay daha uzattığını duyurdu. BM Sözcüsü Stephane Dujarric, 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından açılan Öncüpınar ve Çobanbey Sınır Kapılarının açık kalma süresinin 13 Şubat 2024'e kadar uzatıldığını açıkladı. Dujarric hâlihazırda bu iki kapı ve Cilvegözü Sınır Kapısı'nın insani yardımlar için kilit önem taşıdığını vurguladı.²

Fransa'da bir mahkeme, Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad için insanlığa karşı suça ve savaş suçuna ortaklık ettiği gerekçesiyle tutuklama emri çıkardı. Mahkeme, Esad'ı 2013'teki Doğu Guta kimyasal saldırılarında insanlığa karşı suç ve savaş suçuna ortaklık etmekle suçladı. Mahkemenin hakkında tutuklama emri çıkardığı kişiler arasında Esad'ın yanı sıra kardeşi Suriye Ordusu Dördüncü Tümen Komutanı Mahir Esad ve iki silahlı kuvvetler generali de yer aldı.³

• Suriye Rejimi

Suriye Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad, İsrail'in Gazze'ye karşı devam eden saldırılarında işlediği savaş suçlarına dikkat çekti. Mikdad açıklamasında, "İnsan haklarına dayalı dünyaya ve uluslararası hukuka sözde bağlılık gösteren gruplar, İsrail'e desteğini utanmadan her şekilde dile getirmeden yorulmadı. "Siyonist faşizm" in Gazze ve Batı Şeria'daki Filistinlilere karşı işlediği tüm savaş suçlarını ve insanlığa karşı suçları operasyonel olarak desteklediler" ifadelerine yer verdi.⁴

Suriye'nin resmî haber ajansı SANA'nın haberine göre Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, 16 Kasım 2023'ten önce işlenen suçlar için genel af öngören bir kararname imzaladı. Kararnamenin detaylarında idam cezalarının ömür boyu hapse çevrileceği belirtilirken savaş nedeniyle ülkeden kaçanların da bu aftan yararlanabileceği açıklandı.⁵

1 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-israil-hava-kuvvetleri-suriye-ve-lubnan-da-hava-sa-16525062/>

2 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-bm-suriye-nin-insani-yardimlar-icin-sinir-kapilari-16530072/>

3 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-fransa-da-bessar-esed-icin-tutuklama-emri-cikarild-16535480/>

4 <https://sana.sy/tr/?p=291951>

5 <https://www.sondakika.com/haber/haber-esad-suriye-den-kacantlari-da-kapsayan-genel-af-16541504/>

• Fırat'ın Doğusu

Pentagon Basın Sekreteri Yardımcısı Sabrina Singh'in yaptığı açıklamaya göre, ABD liderliğindeki IŞİD'e Karşı Uluslararası Koalisyon'a ait üsler, 17 Ekim'den bu yana İran destekli milisler tarafından Irak'ta en az 27 kez, Suriye'de ise 28 kez saldırıya uğradı. Sabrina Singh gazetecilere verdiği demeçte, saldırılardan kaynaklanan travmatik yaralanmalar nedeniyle en az 27 ABD personelinin üslerden tahliye edildiğini, ayrıca 32 personelin de ciddi olmayan yaralanmalar yaşadığını söyledi.⁶

ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM), Suriye'de İran'a yakın gruplara hava saldırılarını düzenlediğini bildirdi. CENTCOM'un yaptığı açıklamada, ABD Merkez Kuvvetler Komutanı General Michael Erik Kurilla, hava saldırılarının İran Devrimi Muhafızları Ordusu (IRGC) ve ona yakın grupların kullandığı Suriye'nin Ebu Kemal ve Mayadin kentleri civarındaki tesislere yapıldığını kaydetti. Açıklamada, "ABD kendini, personelini ve çıkarlarını savunmaya devam edecektir" ifadesi yer aldı.⁷

ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin, Suriye ve Irak'ta ABD üslerine yönelik saldırılara ilişkin, "Bu saldırılar durmalı, eğer durmazsa birliklerimizi korumak için yine gerekeni yapmaktan çekinmeyeceğiz" dedi. Austin, "İran Devrim Muhafızları Ordusu ve İran'a bağlı gruplar" tarafından kullanılan iki tesise düzenlenen saldırının, Irak ve Suriye'deki ABD güçlerine yönelik saldırılardan doğrudan sorumlu grupların hareket kabiliyetlerini azaltma amacıyla yapıldığını belirtti. Hiç kimsenin İsrail'in kuzey sınırlarında yeni bir çatışma görmek istemediğini kaydeden Austin, "Bu saldırılar durmalı, eğer durmazsa birliklerimizi korumak için yine gerekeni yapmaktan çekinmeyeceğiz" ifadesini kullandı.⁸

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

BM İnsani Yardım Koordinatör Yardımcısı David Carden ve beraberindeki heyet, Suriye'nin kuzeybatısında yer alan İdlib kentindeki çadır kampları ziyaret etti. Carden ve beraberindeki heyet, Hatay'ın Cilvegözü Sınır Kapısı'ndan geçerek İdlib'de yerinden edilenlerin sığındığı çadır kamplara ve konteyner kentlere ziyarette bulundu. BM ve ortaklarının desteğinin en iyi şekilde sağlanması ve ihtiyaçların tespiti için bölgeye geldiklerini anlatan Carden, "2023 Suriye İnsani Müdahale Planı için 5,4 milyar dolar gerekiyor. Bunun yalnızca yüzde 30'u finanse edildi. Bu geçen yıla kıyasla çok daha düşük bir finansman yüzdesi. Bağışçı ülkeleri desteğini artırmaya teşvik etmek ve acil ihtiyaçları belirlemek için bölgedeyiz" açıklamasında bulundu.⁹

6 <https://www.rudaw.net/turkish/world/151120233>

7 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-merkez-kuvvetler-komutanligi-suriyede-hava-operasyonlari-duzenledi/3052078>

8 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-savunma-bakani-austin-birliklerimizi-korumak-icin-yine-gerekeni-yapmaktan-cekilmeyecegiz/3052589>

9 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-bm-heyeti-idlib-deki-cadir-kamplarini-ziyaret-etti-16536321/>

İngiltere merkezli Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), Türk Silahlı Kuvvetlerine (TSK) ait bir SİHA'nın Ayn el-Arap'ın güneyindeki Boğaz köyünde bir arabayı hedef aldığını ve saldırıda bir YPG üyesinin öldüğünü açıkladı.¹⁰

Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT), terör örgütü YPG'nin sözde Suriye ideolojik alan sorumlusu "İdris Serhat" kod adlı Ali Subaşı'yı Suriye'nin kuzeyinde düzenlenen operasyonla etkisiz hâle getirdi. Subaşı'nın daha önce kırsal alanda yürüttüğü silahlı faaliyetler sırasında ayağından yaralandığı ve sonrasında Suriye'de ideolojik alan sorumlusu olarak faaliyet gösterdiği bildirildi. Subaşı'nın ayrıca örgütten kaçmaya çalışan mensupları örgüte kazandırma konusunda önemli bir role sahip olduğu aktarıldı.¹¹

İsrail-Filistin

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İsrail'in, Hamas'a karşı savaşını durdurmazsa "evrensel olarak kınanmış bir terörist devlet" olacağını söyledi. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu bu açıklamaya, "İsrail'e terörist bir devlet diyor ama aslında Hamas'ın terörist devletini destekliyor. Türkiye sınırları içindeki Türk köylerini kendisi bombaladı. Ondan vaz almamayı kabul etmeyeceğiz" şeklinde cevap verdi. Erdoğan ise Hamas'ın Gazze halkı tarafından seçildiğini belirterek, "Hamas siyasi bir parti, Gazze'deki seçimlere katıldılar ve kazandılar" ifadelerini kullandı.¹²

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Joe Biden 15 Kasım'da yaptığı açıklamada savaşın, Hamas'ın İsrailileri öldürme kapasitesini kaybettiği ana kadar devam edeceğini söyledi. Kendisine 7 Ekim'de alınan rehinelere serbest bırakılması konusundaki ilerleme sorulduğunda da "Katarlılardan bu konuda büyük bir yardım aldık" dedi.¹³

Hamas Siyasi Büro Başkanı İsmail Haniye, Gazze Şeridi'ndeki direniş hareketinin İsrail Ordusuyla uzun bir savaşa hazır olduğunu duyurdu. Yaptığı açıklamada Haniye, "Düşman onunla uzun süre savaşmamızı istiyorsa biz daha uzununu istiyoruz. Bu çatışma Siyonist düşmanla sadece muzaffer olacağımız stratejik bir savaştır" ifadelerini kullandı.¹⁴

Ürdün

Ürdün'deki güvenlik güçlerinin, Filistin'e destek vermek için düzenlenen barışçıl protestolara katılan aktivistleri hedef alan tutuklama kampanyasını sürdürdüğünü belirtildi. İnsan hakları avukatlarının tahminlerine göre, Gazze'deki Baptist el-Ehli Hastanesinin hedef alınmasından

10 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/161120231>

11 <https://www.sondakika.com/haber/haber-pkk-ypg-nin-sozde-ideolojik-alan-sorumlusu-etkisiz-16540364/>

12 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/diplomacy/1700047505-turkey-s-erdogan-calls-israel-terrorist-state-occupier>

13 <https://www.i24news.tv/en/news/international/americas/1700117716-biden-war-to-end-once-hamas-loses-capacity-to-murder-israelis>

14 <https://www.alquds.co.uk/هنية-ان-أرادتها-إسرائيل-معركة-طويلة-غف/>

sonra Amman'daki İsrail Büyükelçiliği önünde patlak veren büyük protestolardan bu yana 600-800 Ürdünlü tutuklandı. Tutuklananlar arasında öğrenciler, gazeteciler, insan hakları savunucuları ve Filistin'e destek veren siyasi partiler ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin yer aldığı aktarıldı.¹⁵

Ürdün Temsilciler Meclisi, Gazze Şeridi'ne yönelik son saldırıların ardından İsrail ile imzalanan anlaşmaların gözden geçirilmesi kararı aldı. Ürdün ile İsrail arasında 1994 yılında imzalanan barış anlaşması ve 2016'daki gaz anlaşmasının yanı sıra su ve enerji alanlarında imzalanmış birçok anlaşmanın değerlendirme kapsamına alacağı aktarıldı.¹⁶

Ürdün, Birleşmiş Milletler (BM) ile iş birliği içinde, Gazze'deki sağlık sektörünü desteklemek üzere yaklaşık 45 ton tıbbi malzeme taşıyan yeni bir tıbbi yardım uçağı gönderdi. Yapılan açıklamada, bu uçağın Ürdün tarafından gönderilen ve Gazze Şeridi'nde faaliyet gösteren hastanelere ulaştırılmak üzere tıbbi malzeme taşıyan altıncı uçak olduğunu belirtti.¹⁷

Ürdün Dışişleri Bakanı Ayman Safedi yaptığı açıklamada, İsrail'in tuzdan arındırılmış su vermesi karşılığında, Ürdün'ün İsrail'e güneş enerjisi sağlanmasına yönelik ABD ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin aracılık ettiği anlaşmadan çekileceğini duyurdu. Safedi, "İsrail, tüm bölgeyi cehenneme doğru itti. Sonuçlarına katlanmak zorunda kalacak" dedi.¹⁸

Lübnan

İsrail Ordusunun, Lübnan'ın güneyindeki Ayta eş-Şab Beldesi ile el-Hiyam şehri yakınlarını topçu atışlarıyla hedef aldığı kaydedildi. Bölgede faaliyetler yürüten İslami Mesaj İzciler Derneğinden yapılan açıklamada İsrail saldırısı sonucu fosfor dumanına maruz kalan bir kişinin ülkenin güneyindeki Alaaddin Hastanesine götürüldüğü belirtildi.¹⁹

Lübnan Dışişleri Bakanı Abdallah Buhabib, başkent Beyrut'ta Yunanistan'ın yeni Beyrut büyükelçisini kabul etti. Buhabib görüşme sırasında, bir grup Lübnanlı gazeteciye yönelik düzenlediği roketli saldırı nedeniyle İsrail'i Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine (BMGK) şikâyet ettiklerini söyledi.²⁰

Eski İsrail Savunma Bakanı Benny Gantz, İsrail'in nerede olursa olsun Hamas mensuplarının peşine düşeceğini söyleyerek dolaylı şekilde Lübnan'ı tehdit etti. Gantz, Lübnan'a işaret ederek "Güneyde (Gazze Şeridi'nde) etkili bir şekilde yaptığımız şey ihtiyaç hâlinde kuzeyde (Lübnan) daha iyi şekilde yapılabilir" dedi.²¹

15 <https://www.sondakika.com/haber/haber-urdun-de-filistin-e-destek-protestolarina-16527283/>

16 <https://www.sondakika.com/politika/haber-urdun-temsilciler-meclisi-israil-ile-imzalanan-anl-16529554/>

17 <https://en.royanews.tv/news/46526/2023-11-16>

18 <https://www.sondakika.com/politika/haber-urdun-israil-e-gunes-enerjisi-saglama-anlasmasinda-16539973/>

19 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-israil-in-lubnan-a-saldirisinda-3-ev-yikildi-bir-k-16529660/>

20 <https://www.sondakika.com/politika/haber-lubnan-israil-i-bmgk-ye-sikayet-etti-16533360/>

21 <https://www.sondakika.com/politika/haber-eski-israil-savunma-bakani-lubnan-i-tehdit-etti-16535993/>

Lübnan'daki Hizbullah Hareketi'nin, İsrail'e ait askerî noktalara saldırı düzenlediği belirtildi. Hizbullah, İsrail Ordusuna ait sınırdaki askerî noktalara yönelik saldırılar hakkında yazılı bir açıklama yaptı. Yapılan saldırıda tüm noktaların tam isabetle vurulduğu belirtilen açıklamada, İsrail'in can kayıpları hakkında ise herhangi bir bilgiye yer verilmedi.²²

22 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-hizbullah-israil-e-ait-askeri-noktalara-saldiri-du-16540044/>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, ulusal ve uluslararası gelişmeleri görüşmek üzere Cumhurbaşkanı Abdülatif Cemal Reşid ile bir araya geldi. Toplantıda vilayet seçimlerinin planlandığı gibi yapılmasının ve seçimlerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine ilişkin koşulların sağlanmasının önemi vurgulandı. Ayrıca hükûmetin, güvenlik ve istikrarı tesis etme, hizmet sunma ve yolsuzlukla mücadele konularında ortaya koyduğu reformları ilerletme taahhüdüne vurgu yapıldı. Görüşmede ayrıca Cumhurbaşkanı Reşid'in Suudi Arabistan'da Filistin'le dayanışma amacıyla düzenlenen Arap-İslam Zirvesi'ne katılımı ve katılımcı ülkelerin liderleriyle yapılan toplantıların sonuçları da ele alındı.²³

Irak Federal Yüksek Mahkemesi (IFYM) tarafından yapılan açıklamada, Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi'nin ve Milletvekili Leyt el-Duleymi'nin parlamento üyeliğinin sonlandırılmasına karar verildiği belirtildi.²⁴ Halbusi'nin medya ofisi tarafından paylaşılan bir videoda kararın tuhaf olduğu, kararın anayasayı ihlal ettiği ve ulusal istikrarı baltaladığı belirtildi.²⁵ Takaddum Partisi'nden yapılan açıklamada, görevden alınan Parlamento Başkanı Halbusi'nin desteklediği üç bakanın, IFYM'nin kararını protesto etmek amacıyla görevlerinden istifa ettikleri belirtildi. Mahkeme kararının anayasaya aykırı ve açık bir siyasi hedef gösterme olduğu belirtildi. Ayrıca siyasi yetkililerin hükûmeti kuran Devleti Yönetme İttifakı'nın toplantılarını, milletvekillerinin ise parlamento oturumlarını boykot edeceği ifade edildi.²⁶

Başbakan Sudani, Muhammed Halbusi ile görüşme gerçekleştirdi. Sudani ile Halbusi, son siyasi gelişmeleri görüşmek üzere bir araya geldi. Görüşmede Irak'taki siyasi süreçlerin temelini oluşturan diyalog zeminine olan güvenin ve tüm sorunların siyasi güçler arasındaki ilişkiler yoluyla çözülmesinin önemine değinildi.²⁷

• Güvenlik

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Savunma Bakanlığı yaptığı açıklamada, ekim ayı içinde Irak ve Suriye'de konuşlu ABD birliklerine 55 saldırı düzenlendiğini ve saldırıların yaklaşık 60 ABD personelinin hafif yaralanmasına neden olduğunu duyurdu. Yapılan açıklamaya göre ABD kuvvetleri, 17 Ekim'den sonra İran destekli milis gruplar tarafından Irak'ta en az 27, Suriye'de ise 28 kez vuruldu.²⁸

23 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iraqi-Prime-Minister-and-President-discuss-national-and-international-developments>

24 <https://www.voanews.com/a/iraq-s-top-court-rules-to-oust-speaker-rival-from-parliament/7354397.html>

25 <https://www.middleeastmonitor.com/20231114-top-iraq-court-ends-parliament-speaker-halbousis-term/>

26 <https://www.reuters.com/world/middle-east/top-iraq-court-ends-parliament-speaker-halbousis-term-state-media-2023-11-14/>

27 <https://www.tebaajansi.com/irak/sudani-ile-halbusi-bir-araya-geldi-h315606.html>

28 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/15112023>

Ortak Operasyonlar Komutanlığı güçleriyle Peşmerge güçleri, istihbarat kaynaklarına dayanarak Ninova'da bir güvenlik operasyonu düzenledi. Açıklamaya göre, ortak güçlerin katıldığı bu operasyonda teröristlere ait çok sayıda sığınak imha edildi ve çok sayıda patlayıcı maddeye el konuldu.²⁹

Macar Savunma Bakanı Kristóf Szalay-Bobrovniczky, Irak'taki askerî angajmana ilişkin değişiklik teklifini parlamentoya sundu. Bobrovniczky'nin sunduğu öneriye göre, terör örgütü IŞİD'e karşı uluslararası operasyonda yirmiye kadar asker (geçiş döneminde kırk) görev yapacak. Askerlerin görevlendirilmesi ise 31 Aralık 2025'e kadar sürecek.³⁰

• Ekonomi

Irak ve İran'ın karşılıklı sanayi projelerini teşvik etmek amacıyla iki ortak sınır serbest bölgesi inşa etme konusunda anlaştığı belirtildi. İranlı bir ekonomi heyeti, yaklaşık iki yıldır gündemde olan iki projeyi görüşmek üzere Bağdat'a gitti. Irak Ekonomi Bakanlığı Müsteşarı Sattar el-Cebiri, bir araya gelmesine sebep olan projenin bir sanayi şehrinin ve bir serbest bölgenin kurulmasına ilişkin olduğunu söyledi.³¹

Irak'ta üç özel banka, müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ABD doları ithal etmek için Irak Merkez Bankasından (IMB) resmî izin aldı. Tutarların 100 milyon dolara kadar çıktığı doğrulanırken bankalardan birinin sevkiyatının Irak'a ulaştığı belirtildi. IMB'nin diğer bankaların dolar ithal etmek için sunduğu ek talepleri incelediği belirtiliyor.³²

Irak Petrol Bakanı Hayan Abdulgani, yakında Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile petrol ihracatının yeniden başlatılması konusunda bir anlaşmaya varılabileceği konusunda iyimser olduğunu söyledi. Abdulgani, yabancı şirketlerle yapılan üretim paylaşımına ilişkin sözleşmelerin, Irak yasalarına uygun hale getirilecek şekilde nasıl değiştirileceğine karar verilmesi için bakanlık tarafından daha ayrıntılı bir inceleme yapılması gerektiğini söyledi.³³

ABD'li yetkililer tarafından yapılan açıklamada, Irak'ın 120 günlük muafiyet kapsamında İran'a elektrik ödemesi yapabileceği belirtildi. Irak, İran'a uygulanan yaptırımlar sebebiyle bu muafiyetle İran'a olan ödemelerini gerçekleştirebiliyor.³⁴

Japon enerji şirketi Inpex'in, Lukoil'in işlettiği projedeki sınırlı hissesini satmaya hazırlandığı belirtiliyor. Iraklı iki petrol yetkilisinin açıklamasına göre, şirket yüzde 40'lık hissesini satmak için Irak Petrol Bakanlığından onay aldı. Şirketin ayrılığının Dikar'da yer alan Eridu'da

29 <https://ina.iq/turkmen/41711-ninovada-bir-guvenlik-operasyonunda-teror-yuvalar-yok-edildi.html>

30 <https://hungarytoday.hu/hungarian-soldiers-may-serve-longer-in-iraq-against-the-islamic-state/>

31 <https://www.zawya.com/en/projects/construction/iraq-iran-to-build-two-border-free-zones-ispta2kg>

32 <https://www.iraqnews.com/iraq/cbi-permits-3-private-banks-to-import-us-dollars/>

33 <https://www.reuters.com/business/energy/iraqi-oil-minister-hopeful-deal-resume-exports-with-krg-can-be-reached-days-2023-11-14/?rpc=401&>

34 <https://www.iraqnews.com/iraq/washington-renews-sanctions-waiver-allowing-iraq-pay-iran-for-electricity/>

geliştirme faaliyetlerinin yapılabileceğinin ilan edildiği mart ayından aylar sonra gelmesinin dikkat çekici olduğu vurgulanıyor.³⁵

Irak, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının (EBRD) 74. hissedarı oldu. Nisan 2018’de EBRD’ye katılma talebinde bulunan Irak’ın üyeliği, Ekim 2020’de onaylanmıştı. Hissedar olma sürecinin ise tamamlandığı belirtildi. Dolayısıyla Irak, EBRD’nin finansman ve politika desteğinden yararlanabilecek bir duruma erişmiş oldu.³⁶

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Divaniye, Selahaddin, Musenna, Dikar ve Necef vilayetlerinde şiddetli yağışlar ve sel tehlikesi nedeniyle resmî tatil ilan edildi. Söz konusu vilayetlerin valiliklerinden yapılan açıklamada, tatil kararının üçüncü dönem sınavlara giren öğrencilerle birlikte güvenlik ve sağlık birimleri için çalışan personeller için geçerli olmadığı aktarıldı.³⁷

35 <https://www.iraqoilreport.com/news/iraq-approves-sale-of-inpex-stake-in-eridu-oil-field-discovery-46165/>

36 <https://www.ebrd.com/news/2023/ebrd-welcomes-iraq-as-its-latest-member.html>

37 <https://www.tebaajansi.com/irak/bes-il-icin-tatil-karari-h315613.html>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Başkan Yardımcısı ve Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başbakanı Mesrur Barzani, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Başkanı Bafel Talabani ile bir araya geldi. Görüşmenin Talabani'nin isteği üzerine Erbil'e yakın Pirmam'da gerçekleştirildiği aktarıldı. Toplantıya Barzani ile Talabani dışında kimsenin katılmadığı belirtildi. Geçen hafta da KYB ile KDP heyetleri toplantısından sonra Mesrur Barzani, Bafel Talabani, Neçirvan Barzani ve Kubad Talabani arasında dörtlü ve gizli bir görüşme yapıldığı belirtilmişti. Barzani ile Talabani arasındaki görüşmenin, önceki toplantının bir uzantısı olduğu belirtiliyor.³⁸

IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, Katar'ın ilk Erbil Başkonsolosu Hüseyin Ali Salih'i kabul etti. IKBY Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada Barzani'nin, Başkonsolos Salih'i tebrik ettiği belirtildi. Açıklamada Neçirvan Barzani'nin, IKBY'nin Katar ile ilişkileri geliştirmeye hazır olduğunu vurguladığı bildirildi. Başkonsolos Salih ise Katar Emiri'nin selamlarını ileterek ülkesinin IKBY'de başkonsolosluk açmasından duyduğu mutluluğu dile getirdi. Ayrıca ülke-siyle IKBY arasındaki ilişkilerin özellikle ekonomik alanda geliştirilmesi için her türlü çabayı göstereceğini vurguladı. Görüşmede genel olarak bölgedeki son gelişmelerle ikili ilişkiler ele alındı.³⁹

KDP ile KYB heyeti bir kez daha bir araya geldi. Süleymaniye'de gerçekleştirilen görüşme-de iki parti arasında ilişkiler ve Bağdat ile Erbil arasındaki ilişkilerin ele alındığı belirtildi. Görüşmeden sonra açıklamada bulunan KYB Sözcüsü Sadi Ahmed Pire, görüşmenin KYB heyetinin KDP'nin Süleymaniye MKYK'sına yaptığı normal bir ziyaret kapsamında yapıldığını belirtti.⁴⁰

• Güvenlik

17 Kasım'da Erbil'deki Harir Havalimanı'na silahlı bir drone ile saldırı düzenlendi. IKBY hükûmeti, "Daha önce IŞİD'e karşı uluslararası koalisyonun askeri üssü olarak kullanılan Erbil vilayetindeki Harir Havalimanı'na bir drone saldırısı düzenlendi" açıklamasında bulundu. IKBY Terörle Mücadele Biriminden de benzer bir açıklama yapıldı. Saldırıda can kaybının yaşanmadığı bildirildi.⁴¹ Saldırılı "Irak İslami Direnişi" üstlendi. İslami Direniş tarafından yapılan açıklamada saldırının, Gazze'deki saldırılara yanıt olduğu belirtildi.⁴² Terörle Mücadele Biriminin açıklamasına göre ise havalimanı 20 Ekim 2023'ten itibaren boşaltılmıştı. Ayrıca ABD, İsrail-Filistin çatışmaları başladığından beri ABD'nin Ortadoğu'daki üslerine 58 saldırı düzenlendiğini duyurmuştu.

38 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=7434>

39 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/121120232>

40 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/246410--له-ناسنی-بهر-پرسانه-بیینین-بۆ-نهره-ی-له-ناسنی>
بهر پرسانه-بیینین-بۆ-نهره-ی-له-ناسنی

41 <https://haremnews.com/details/44711>

42 <https://www.zamenpress.com/Details.aspx?jmare=69032>

Süleymaniye Asayiş Vilayet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, Süleymaniye'nin merkezi, Halepçe, Germiyan ve tartışmalı bölgelerde üçü emir unvanlı 55 IŞİD üyesi teröristin yakalandığı duyuruldu. Teröristlerin saldırı hazırlığında olduğu tahmin edilirken yapılan açıklamada; Süleymaniye'de 23, Germiyan'da 12, Kerkük dâhil olmak üzere tartışmalı bölgelerde 7 ve Halepçe merkezi ve çevresinde 13 kişinin yakalandığı belirtildi.⁴³

Erbil'de İran Kürdistan Demokratik Partisi (İKDP) üyesi Avukat Sohrab Rehmeti silahlı saldırıya uğradı. Rehmeti'nin saldırı sonucunda yaralandığı ve tedavi altına alındığı duyuruldu. Saldırının fail(ler) i ise henüz bulunamadı.⁴⁴ İKDP İlişkiler Sorumlusu Amanc Zibayi, Rehmeti'nin bir yıldır tehdit edildiğini ve tehdit edenlerin İran destekli olduğunu düşündüklerini söyledi.⁴⁵

• Ekonomik

12 Kasım'da Irak Petrol Bakanı Hayyan Abdulgani başkanlığında Irak Petrol Pazarlama Şirketi (SOMO) temsilcilerinin de yer aldığı bir heyet Erbil'e gitti. Bağdat heyeti önce İKBY Başbakanı Mesrur Barzani ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı heyetiyle görüştü. Toplantıda petrol ihracatından kaynaklanan ekonomik zarar değerlendirildi. Bakan Abdulgani, basın mensuplarına yaptığı açıklamada, ilk olarak İKBY ve İKBY'deki şirketlerle petrol üretiminin yeniden başlamasını ele alacaklarını belirterek birkaç gün içerisinde anlaşmaya ulaşmayı umduklarını söyledi. İkinci aşama olan Türkiye ile anlaşma konusunda ise bir uzlaşmanın sağlanmış olduğunu belirtti.⁴⁶ Öte yandan Irak İmar ve İskân Bakanı Bengin Rêkani de asıl meselenin İKBY'de faaliyet yürüten petrol şirketleriyle anlaşmak olduğunu belirtti.⁴⁷ İKBY Başkanlığından yapılan açıklamada ise Neçirvan Barzani ile Bağdat heyetinin görüşmesi hakkında bilgi verildi. Açıklamaya göre görüşmede, petrol ihracatının yeniden başlamasına yönelik son adım ve prosedürler ele alındı. Barzani, İKBY'den petrol ihracatına yeniden başlanması ve var olan sorunların çözümü konusunda Bağdat ile Erbil arasındaki diyalogu ve atılan adımları desteklediğini dile getirdi. Bakan Abdulgani de Irak hükûmetinin, İKBY'den petrol ihracatı yapılabilmesi için uygun bir mekanizma bulma konusunda ciddi olduğunu ifade etti.⁴⁸

Kürdistan Petrol Endüstrisi Birliği (APIKUR) Sözcüsü Myles Caggins, İKBY ve Irak hükûmetlerinin üye şirketlerin mali haklarını ödemeyi kabul etmediği sürece şirketlerin petrol üretimine devam etmeyeceklerini belirtti. İKBY'deki bir grup yabancı petrol şirketini bünyesinde barındıran APIKUR, Irak ile İKBY hükûmetleri arasındaki müzakerelerde genel bütçe yasası ve petrolle gaz yasasında haklarının garanti altına almasını talep ediyor. Sözcü

43 <https://balkesh.com/kurdistan/38545/>

44 <https://www.zamenpress.com/Details.aspx?jimore=68997>

45 <https://esta.krd/279153/>

46 <https://www.xendan.org/detailnews.aspx?jimore=173009&babet=1&relat=7196>

47 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/246447> -- هەر ئیم و -- لهگهڵ حکومهتی -- میانیان گهتوگۆ دمهکن

48 <https://presidency.gov.krd/president-nechirvan-barzani-meets-with-iraqi-oil-minister/>

Myles Caggins, APIKUR'un Erbil'deki toplantılarının bir parçası olmadığını belirterek, "IKBY ve Irak hükûmet yetkililerinin APIKUR üyesi şirketler için özel bir bütçe üzerinde anlaşmaya varacaklarını umuyoruz. Gelecekte petrol şirketlerinin mali haklarının nasıl korunacağı konusunda net bir anlayışa sahip olmalıyız. IKBY ve Irak anlaşmaya varmadıkça petrol üretimine devam edemeyiz" dedi. Öte yandan APIKUR temsilcileri 8 Kasım'da Birleşik Arap Emirlikleri'nde Irak Petrol Bakanlığı yetkilileriyle bir araya geldi. BAE'deki toplantıya ilişkin konuşan Myles Caggins, "Bu tür toplantılar ilk kez yapılıyor. Bunun olumlu bir gelişme olduğunu düşünüyoruz ve herkes petrol ihracatına devam etmek istiyor. Önümüzdeki günlerde Irak hükûmet yetkilileriyle bir kez daha görüşeceğiz" dedi. Caggins, Irak Petrol Bakanlığı ve SOMO temsilcilerinin de Irak hükûmeti heyetiyle yapılan toplantıya katıldığını sözlerine ekledi.⁴⁹ APIKUR, 2023 yılında IKBY'de faaliyet gösteren uluslararası petrol ve gaz şirketleri tarafından kuruldu. APIKUR'a üye şirketler IKBY'deki petrolün yüzde 50'sini üretiyor.⁵⁰

49 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/121120233>

50 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=14204

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Kerkük Vali vekili Rakan Said el-Cuburi ile bir araya geldi. Görüşmede, Kerkük'teki güvenlik ve hizmet koşullarının iyileştirilmesi konusu ele alındı. Görüşmede ayrıca, yeniden imarın desteklenmesi ve etnik grupların korunması için ulusal söylemlerin sürdürülmesinin önemine değinildi.⁵¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Devleti Yönetme İttifakı'nın toplantısına katıldı. Toplantıda, siyasi gelişmeler ve Irak Yüksek Federal Mahkemesinin Irak Parlamento Başkanı Muhammet el-Halbusi hakkındaki aldığı karar değerlendirildi. Toplantıda ayrıca, Irak'taki siyasi istikrarı korumak için taraflar arasında diyaloga öncelik verilmesi vurgulandı.⁵²

Irak Kürt Bölgesi Yönetimi (IKBY) Başkanı Neçirvan Barzani, 17 Kasım Türkmen Dil ve Kültür Günü münasebetiyle kutlama mesajı yayımladı. Barzani yayımladığı mesajda, "IKBY'de yaşayan Türkmen toplumunun ve tüm etnik ve dinî grupların hakkı için desteklerimizi yine liyoruz" ifadelerini kullandı.⁵³

Türkmen Millî İrade Partisi Başkanı Mahmut Çelebi, 17 Kasım Türkmen Dil ve Kültür Günü dolayısıyla tebrik mesajını paylaştı. Çelebi paylaştığı mesajda, "Türkmen milletinin her asırda kültürünü ve edebiyatını sürdürdüğüne vurgu yaparak, 17 Kasım'ın önemini belirtti. Açıklamada, "tarihimizde ve geleceğimizde umut ışığı olan bu özel günü en içten duygularıyla kutlar, başarılar dilerim" ifadeleri yer aldı.⁵⁴

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Birleşmiş Milletler (BM) Irak Yardım Misyonu (UNAMI) Bağımsız Stratejik İnceleme Sorumlusu Volker Perthes ile görüştü. Irak ve Kerkük'teki mevcut durumun ve ortak konuların ele alındığı toplantıda Turan, BM misyonunun Irak'ın genel çıkarlarını gözeterek diyalog ve istikrarı teşvik etme çabalarının devam etmesinin gerektiğine vurgu yaptı.⁵⁵

• Güvenlik

Irak Savunma Bakanlığı Ortak Operasyonlar Komutanlığı, Ninova vilayetinde terör örgütü IŞİD'e yönelik bir operasyon düzenlediğini bildirdi. Yapılan operasyonda, IŞİD'in hücrelerinin hedef alındığı, çeşitli patlayıcılar ele geçirildiği ve bazı silahların imha edildiği açıklandı.⁵⁶

51 <https://www.tebaajansi.com/irak/ikby-baskani-barzaniden-turkmenlere-tebrik-h315649.html>

52 <https://www.tebaajansi.com/irak/ikby-baskani-barzaniden-turkmenlere-tebrik-h315649.html>

53 <https://www.tebaajansi.com/irak/ikby-baskani-barzaniden-turkmenlere-tebrik-h315649.html>

54 <https://www.tebaajansi.com/irak/turkmen-milli-irade-partisinden-turkmen-dil-ve-kultur-gunu-mesaji-h315680.html>

55 https://www.tebaajansi.com/irak/itc-baskani-turan-ile-unami-yetkilisi-gorustu-h315735.html?fbclid=IwAR2-Gwf-yF-c3njwJBFS5fo0RY30FHP3x6OdrMxfu3tXt_NTheIFaHQ0KHtk

56 <https://www.youm7.com/story/2023/11/14/6374878/العراق-تدمير-أوكار-للإرهابيين-وضبط-أسلحة-وعبوات-ناسفة-بعملية-أمنية>

Irak Silahlı Kuvvetler Başkomutanlığı Sözcüsü Tümgeneral Yahya Resul, Kerkük vilayetinde terörle mücadele güçleriyle terör örgütü IŞİD arasında çatışma çıktığını duyurdu. Resul, çatışmada üç teröristin etkisiz hâle getirildiğini açıkladı.⁵⁷

• Kültür, Sosyal Faaliyet ve Ekonomi

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Kerkük'te Selahaddin İl Başkanı Akil Ali Haşim Muhtaroglu tarafından düzenlenen Tuzhurmatu ve Bayat köyleri festivaline katıldı. Turan, festivale katılan Tuzhurmatu, Yengice, Emirli, Bastamlı ve Karanaz spor takımlarıyla buluşarak faaliyetlerini takdir etti. Turan ayrıca, ITC olarak gençlerin yetenek ve potansiyellerine desteklerinin devam edeceğini açıkladı.⁵⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, ITC Kerkük İl Başkanlığı ve Kerkük Türkmen Eğitim Bölümü tarafından düzenlenen başarılı öğrenciler, eğitim müfettişleri ve okul müdürleri ödüllendirme törenine katıldı. Turan ayrıca, Türkmen dilinde eğitim almanın anayasal hak olduğunu ve Türkmen eğitiminin desteklenmesinin millî bir görev olduğunu ifade etti.⁵⁹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Türkmeneli Öğrenci ve Gençleri Birliği ile Irak Türkmen Doktorlar Birliği tarafından düzenlenen Şehit Yıldırım Abbas Demirci Kursu'nun ödül törenine katıldı. Tören kapsamında Turan, tıp, diş hekimliği ve eczacılık fakültelerinden mezun olan öğrencileri ödüllendirdi. Turan ayrıca, Türkmen mücadelesinde ve siyasi arenada Türkmen doktorların rolüne vurgu yaptı.⁶⁰

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Diyala vilayetine bağlı Kifri ilçesinde düzenlenen Kifri Sanat ve Kültür Buluşması etkinliği kapsamında, ilçede ITC'nin yeni binasının açılışını gerçekleştirdi. Kifri Sanat ve Kültür Buluşması'nda, Kifri'nin kimliğini, tarihini ve mirasını yansıtan bir dizi sanatsal etkinlik yapıldı.⁶¹

Erbil'de, 17 Kasım Türkmen Kültürü ve Dili Günü etkinlikleri düzenlendi. Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bakanı ve Irak Türkmen Cephesi (ITC) Yürütme Kurulu Üyesi Aydın Maruf'un yanı sıra Türkiye'nin Erbil Başkonsolosu Memet Mevlüt Yakut, Erbil'deki Türk kurumlarının temsilcileri, Türkmen siyasetçiler ve akademisyenler etkinliğe katıldı. Maruf, 17 Kasım 1993'te Erbil'de açılan ilk Türkmen Okulunun, Irak ve IKBY Parlamentosunda resmî olarak kabul edildiğini vurguladı. Türkiye'nin Erbil Başkonsolosu

57 <https://shafaq.com/ar/امن-الناطق-العسكري-باسم-السوداني-يعلن-مقتل-3-عناصر-من-داعش-بجيشيات-كركوك>

58 <https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=3666392700308742>

59 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid0vEQFBC1w9ETN6ZoFNwuXcu9AHHRRGGJ1TLERLSHMUGkWNXT9bGdEZ3g6UkyRicBwl>

60 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid034nYongsuHvRSe6wFUSggyPBifkDqyzHhgDw7yA5fanRuenMxPj5wma4LXa3KCyVtl>

61 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid02mcZ2cMhJZdAf45B8pesqpFx4hfmwiJ3qDFKW8E5FDSKVPycYgeMV72AnCuGuy9eXl>

Yakut ise “Türkmen Kültürü ve Dili Günü’nü kutlayarak, İKBY’de ikinci büyük millet olan Türkmenlerin her alanda haklarının elde edilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti’nin soydaşlarının her zaman yanlarında olduğunu dile getirdi.⁶²

⁶² <https://turkmenelitv.com/yazilar/erbilde-turkmen-kulturu-ve-dili-gunu-kutlandi>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

Hindistan'ın Kuveyt Büyükelçisi Adarsh Swaika perşembe günü Kuveyt Başbakan Yardımcısı ve Petrol, Ekonomi ve Yatırımlar Bakanı Saad Al-Barrak ile ikili ekonomik ve yatırım iş birliğinin güçlendirilmesi konusunu görüştü. Kuveyt Başbakan Yardımcısı ile bir araya gelen Swaika, özellikle hidrokarbon alanındaki iş birliğini ele aldı. İki ülke arasındaki ticaret yıllık yüzde 90'lık bir artış gösterirken, şu anda Kuveyt'ten hidrokarbon ihracatı ve Hindistan'dan ağırlıklı olarak gıda ürünleri ihracatı söz konusudur. Hindistan ve Kuveyt tarihsel olarak yakın ilişkilere sahiptir. Kuveyt'te yaklaşık bir milyon Hintli yaşamaktadır. Hindistan Kuveyt'in en büyük ticaret ortakları arasında yer almaktadır ve Körfez ülkesi önemli bir petrol tedarikçisidir.

ABD'nin Yakın Doğu İşlerinden Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Barbara Leaf, başlayan Ortadoğu turu kapsamında Kuveyt'i ziyaret ediyor. ABD Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada Leaf'in üst düzey bir ABD heyetiyle birlikte İsrail'i ve Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Kuveyt, Umman ve Bahreyn gibi Körfez ülkelerini de ziyaret edeceği belirtildi. Bölgesel güvenlik konularını görüşmek ve siyasi tepkileri paylaşmak üzere Manama Diyalogu'na katılacak. Açıklamada Leaf'in bu ziyareti sırasında İsrail ve Hamas arasındaki çatışmayı görüşmek üzere bölgesel ortaklarla bir araya geleceği, bu krizin tekrarlanmasının önlenmesi, Gazze'ye insani yardım akışının arttırılması, yabancı uyrukluların tahliyesi ve tüm rehinelere derhâl ve güvenli bir şekilde geri dönmelerinin sağlanması için çaba sarf edileceği belirtildi.⁶³

Katar Emiri Temim bin Hamed El Sani, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Joe Biden'dan bir telefon aldı. Görüşmede, Gazze ve işgal altındaki Filistin topraklarındaki son gelişmeler gözden geçirildi ve iki dost ülke arasındaki stratejik ilişkilerin yanı sıra ortak çıkarları ilgilendiren bölgesel ve uluslararası gelişmeler ele alındı. Görüşme sırasında ABD Başkanı, Katar devletinin Gazze'deki durumla ilgili diplomatik çabaları ve Ortadoğu'da barış ve istikrarın desteklenmesindeki etkin ve olumlu rolü nedeniyle Temim bin Hamed'e teşekkürlerini ve takdirlerini dile getirdi.⁶⁴

Suudi Arabistan varlık fonuna ait bir komisyonun başkanı cuma günü yaptığı açıklamada, Suudi Arabistan'ın Yemen sınırındaki savaşı sona erdirmeye konusunda güven arttıkça güneydeki Aseer bölgesine milyarlarca dolarlık yatırım yapmaya devam ettiğini söyledi. Aseer ve Abha kentindeki havaalanı, 2015 yılından bu yana Suudi Arabistan öncülüğündeki koalisyona karşı savaşan Yemen'deki Husi hareketi tarafından atılan balistik füzelerin ve silahlı insansız hava araçlarının başlıca hedeflerinden biriydi.⁶⁵

63 <https://www.aljarida.com/article/44610>

64 <https://thepeninsulaqatar.com/article/12/11/2023/amir-receives-phone-call-from-us-president-1>

65 <https://www.aol.com/riyadh-says-invest-southern-region-142040284.html>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Siyaset

Bu hafta Kuzey Afrika'da siyaset bağlamında yaşanan gelişmeler incelendiğinde altı haberin öne çıktığı kaydedilmiştir.

Birinci gelişmeye göre, Fas ve İspanya arasında giderek gelişen ilişkileri pekiştirmek amacıyla diplomatik bir jestte bulunan Kral 6. Muhammed, 17 Kasım'da Pedro Sanchez'e İspanya Başbakanlığı görevine yeniden atanması dolayısıyla bir tebrik ve iyi dilek mesajı ilettili. Samimi tebriklerini ifade eden Kral 6. Muhammed, Sanchez'in liderliğinde İspanyol halkının ilerleme ve refahının devam edeceğine dair samimi umutlarını dile getirdi. Kral 6. Muhammed'in ayrıca Sanchez'i İspanyol Parlamentosunun güvenini tazelediği için takdir ettiği ve Fas'ın zaten güçlü olan ikili dostluklarını güçlendirmek üzere İspanya ile iş birliği yapma konusundaki sarsılmaz kararlılığını bir kez daha teyit ettiği aktarıldı. Kral'ın ayrıca Madrid ve Rabat'ın, karşılıklı çıkarları ilgilendiren çeşitli bölgesel ve uluslararası konularda bakış açılarını uyumlu hâle getirmeleri gerektiğini vurguladığı ve iki dost halkın paylaştığı zengin medeniyet ve kültür mirasına dayanan böyle bir uyumun Avrupa-Akdeniz bölgesinde barış, istikrar ve refahın korunmasına önemli bir katkı sağlayabileceği ifade edildi.⁶⁶

İkinci gelişmede, cuma günü basında yer alan haberlere göre Cezayir yönetimi 19 ay süren «askıya alınmış ilişkilerin» ardından Madrid'e bir büyükelçi atadı. Cezayir resmi haber ajansı APS'ye göre Cezayir Dışişleri Bakanlığı, «İspanyol hükûmeti Abdelfetah Daghmoum'un Cezayir'in İspanya Büyükelçisi olarak atanmasını onayladığı» kaydedildi.⁶⁷

Üçüncü gelişme Tunus'ta Filistin'e destek için düzenlenen gösterileriyle ilgilidir. Tunus'taki ABD Büyükelçiliği önünde düzenlenen Filistin'e destek gösterisinde, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları protesto edildi. Tunuslular, Filistin Davasını Savunma Komitesi, Halk Hareketi, Ulusal Avukatlar Birliğinin çağrısı üzerine Buheyra semtinde yer alan ABD Büyükelçiliği önünde bir araya geldi. Göstericilerin, Filistin ve Tunus bayrakları taşıdıkları, bununla birlikte «Büyükelçilerin sınır dışı edilmesini istiyoruz» ve "Gazze'ye yönelik saldırılar durdurulsun" yazılı pankartlar açtıkları bildirildi. Gösterilerde büyükelçiliklerin kapatılması yönünde ve "Fransızlar ve Amerikalılar işgalci İsrail'in ortakları" şeklinde sloganlar atan göstericilerin, Arap ülkelerinin liderlerinin sessizliğine de tepki gösterdikleri kaydedildi. Filistin ile dayanışma gösterilerinin devam ettiği Tunus'ta İsrail saldırılarına destek verdikleri gerekçesiyle tepki gören Fransa ve ABD Büyükelçilikleri önünde 24 saat yoğun güvenlik önlemleri alındığı belirtildi.⁶⁸

66 <https://www.morocoworldnews.com/2023/11/359027/king-mohammed-vi-congratulates-spains-pedro-sanchez-on-reelection>

67 <https://www.aa.com.tr/en/europe/algeria-appoints-ambassador-to-madrid-after-19-months/3057286>

68 <https://www.star.com.tr/dunya/tunusta-abd-buyukelciligi-onunde-protesto-haber-1828867/>

Dördüncü gelişmede, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, “İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Arap Ligi Olağanüstü Ortak Zirvesi” için bulunduğu Suudi Arabistan’ın başkenti Riyad’da, Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi ile görüştü. Görüşmede, İsrail’in Gazze’ye yönelik şiddetini her geçen gün artıran saldırılarıyla ilgili son gelişmeler ele alındı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Gazze’ye yönelik insani yardım ve sağlık hizmetlerinin ulaştırılması için iş birliğine hazır olduğunun altını çizdi.⁶⁹

Beşinci gelişmede Libya Savunma ve Güvenlik Konseyi, ülkenin genelinde güvenlik ve istikrarı sağlamak için askerî ve güvenlik birimleri arasındaki koordinasyonun devam ettiğini doğruladı. Toplantı, Libya Konseyi Başkanı Muhammed Menfi’nin başkanlık ettiği ve üst düzey hükûmet yetkililerinin katıldığı bir platformda gerçekleşti. Toplantıda, tüm bölgelerdeki güvenlik durumu gözden geçirilerek kamu ve özel mülkleri koruma, organize suçla mücadele, yasa dışı göçü azaltma ve sınırları güvence altına alma adımları ele alındı. Bu toplantı, askerî bölgeler arasındaki işleyişi ve bölgesel koordinasyon mekanizmalarını gözden geçiren bir önceki Başkanlık Konseyi toplantısının ardından gerçekleşti.⁷⁰

Altıncı gelişmede Sudan’ın geçici Cumhurbaşkanı Abdulfettah el-Burhan çarşamba günü Addis Ababa’da Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed ile görüştü. Sudan’ın iktidardaki Egemenlik Konseyi Başkanı General Abdulfettah el-Burhan, ikili ilişkileri ve Afrika Boynuzu’ndaki son durumu görüşmek üzere Etiyopya Başbakanı Abiy ile bir araya geldi. Egemenlik Konseyi tarafından yapılan açıklamaya göre çarşamba günü Etiyopya’nın başkenti Addis Ababa’da gerçekleştirilen görüşmede Abiy, Sudan’daki çatışmaların sona erdirilmesi için önerilen girişimlerin, ortak çabaların, desteğin ve entegrasyonun önemini altını çizdi. Burhan ise iki ülkenin “ortak bir kaderle” birbirine bağlı olduğunu bildirdi ve bu ilişkilerin daha da güçlenmesini umduğunu ifade etti. Sudan Egemenlik Konseyi Başkanı ayrıca Afrika Birliği Komisyonu Başkanı Musa Faki Muhammed ile de bir araya gelerek Sudan’daki durumu ve krizin çözümüne yönelik çabaları ele aldı.⁷¹

• Güvenlik

Güney Darfur eyaletinde Buram Bölgesinde Salamat ve Habbaniye kabilelerine mensup savaşçıların çatıştıkları ve onlarca kişinin öldüğü bildirildi. Batı Darfur’da Arap olmayan kabileleri hedef alan şiddet olaylarının aksine son olaylarda her ikisi de Arap olan iki kabilenin çatışması dikkat çekti. Bir Salamat savaşçısı tarafından yayımlanan videoda çatışmaların Güney Sudan sınırına yakın Buram mevkisindeki Habbaniye bölgesine doğru ilerlediği kaydedildi. Videoyu çeken kişinin bir HDK sloganı olan “Habbaniye yok edilecek” şeklinde bağırıldığı, videonun sonlarına doğru bir grup savaşçının da bunu tekrarladığı görüldü. Dabanga

69 <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-misir-cumhurbaskani-sisi-ile-gorustu-11-11-23>

70 <https://libyaobserver.ly/news/defense-council-confirms-continued-coordination-between-military-and-security-apparatuses>

71 <https://www.trtafrika.com/africa/sudans-al-burhan-ethiopias-abiy-hold-talks-15841320>

Radyosunun toplum aktivisti Hamed Abu Ghara'ya dayandırdığı haberine göre çatışmalar 12 Kasım Pazar günü başladı. Ebu Gara en az 30 kişinin öldüğünü, diğerlerinin de yaralandığını ve tedavi için El Daien'e götürüldüklerini söyledi ve çatışmaları arazi anlaşmazlıklarına bağladı.⁷²

Sudan Ordusu ve paramiliter Hızlı Destek Güçleri (HDK), Hartum'un güneyindeki Jebel Awlia barajı üzerindeki bir köprünün hasar görmesi üzerine olaydan birbirlerini sorumlu tuttular. Barajdaki hasarın belirsiz olduğu ancak alınan hasar nedeniyle Beyaz Nil'in büyük ölçüde taşması tehlikesi yaşandığı kaydedildi.⁷³

Boeing'in Arizona'daki Mesa fabrikası, Fas Kraliyet Hava Kuvvetleri (FAR) için verilen 24 adetlik siparişin bir parçası olan ilk Apache AH-64E helikopterinin üretimine başladı. 2020 yılında ABD ile Fas arasında bir ekipman anlaşması imzalandığı ve Fas'ın bu helikopterleri kullanan 17. ülke olduğu belirtildi.⁷⁴

72 <https://sudanwarmonitor.com/p/south-darfur-militias-clash-killing>

73 <https://www.trtworld.com/africa/sudans-army-rsf-blame-each-other-for-dam-strike-threatening-nile-flood-15877398>

74 <https://www.morocoworldnews.com/2023/11/358956/boeings-mesa-facility-initiates-production-apache-helicopters-for-morocco>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(13-19 KASIM 2023)

• Arap ve İslam Liderleri Batı'ya Meydan Okuyor

Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı (RUIK) Kiril Semyonov, Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da düzenlenen "İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Arap Ligi Olağanüstü Ortak Zirvesi" sonrası yayımlanan ortak bildiriye "Regnum" haber sitesine değerlendirdi. "[Arap ve İslam Liderleri Batı'ya Meydan Okuyor](#)" başlıklı yazıya göre forum, İslam dünyasındaki birçok çelişkiye rağmen Müslüman devletlerin ortak bir amaç uğruna bir araya gelmeye hazır olduklarını gösterdi: "Genel olarak, forumun sonuçlarının yanı sıra üç devletin (Türkiye, İran ve Suudi Arabistan) İslam dünyasında ilgili konsolidasyon söylemlerini teşvik etmedeki katkısı da göz ardı edilmemelidir." Analist, ortak zirvenin ana sonuçlarından birinin, İsraili politikacıların ve askerî personelin savaş suçlarına ilişkin cezai kovuşturmayla dâhil edilmesine yönelik spesifik pratik adımların hazırlıklarının başlaması olduğunu belirtti: "Bu amaçla bilgi toplayacak ve İsrail'in savaş suçlarına ilişkin tüm gerçekleri uluslararası soruşturma organlarına aktaracak çalışma grupları oluşturuldu. Arap Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatının iki zirvesinin birleştirilmesi, Arap Birliğinde Filistin ihtilafı konusunda yaşanan bölünmenin sonuçlarını en aza indirmeyi ve İsrail karşıtı daha sert bir tutumun formüle edilmesine olanak sağlamayı amaçlıyordu, böylece İsrail'in çıkarlarının dikkate alınmasını savunan ve Hamas'ın kınanmasını talep edenlerin sesleri bastırıldı.

Yazıda söz konusu çatışmayla ilgili Türkiye ve İran'ın tutumlarına da dikkat çekilmiştir: "Ankara ve Tahran, İslam dünyasının diğer devletlerini Filistinlileri desteklemek ve İsrail'i kınamak için harekete geçmeye ikna etme amacıyla ortak zirveye giden yolda pekiştirici bir rol üstlenmeye çalışan iki İslam başkentidir. Her iki devletin de Arap olmaması anlamlıdır ve onların İsrail karşıtı sert yaklaşımları, daha önce çoğu Arap hükümetinin İsrail'e yönelik duyduğu ılımlı eleştirilerle çelişiyordu." Semyonov, "İsrail'in Hamas'a karşı yaptığı savaş Türkiye ile İranı yakınlaştırdı" ifadelerini kullandı.

• BAE, Rus Savunma Sanayisinin Kapısını Kapatmadı

Birleşik Arap Emirlikleri'nin, Rus üreticileri savunma fuarlarına davet etme hakkının Biden yönetimi tarafından tanınması Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Nezavismaya" gazetesinin 16 Kasım sayısında yayımlanan "[BAE, Rus Savunma Sanayisinin Kapısını Kapatmadı](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber "ABD, Dubai Airshow'un organizatörlerine baskı yapma konusundaki fikrini değiştirdi" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvurulmuş bağımsız uzman Anton Mardasov, operasyonun başlangıcından bu yana, emirliklerin Rusya'ya ekipman gösterimi için bir platform sağladığının ilk sefer

olmadığını hatırlattı: “Rusya için silah ve askerî teçhizat alanındaki gelişmelerini sergilemeye devam etme fırsatı, yalnızca imaj açısından değil, aynı zamanda bir dizi numunenin ortak üretimine ilişkin potansiyel anlaşmalar açısından da önemli. Moskova’nın hafif avcı uçağı olan Checkmate ile ilgili iş birliğini derinleştirmek istediği bir sır değil.”

Uzmana göre emirlikler için bu hamle, bağımsız politikalarını ve ekonomik iş birliğine olan bağlılıklarını gösterme fırsatıdır: “BAE’nin bu adımı Batılı oyuncuların bir nevi ‘bıyığını çekti’ anlamına geliyor. Ancak gelecekte emirlik gerek havacılık filosunu gerekse genel olarak silah yelpazesini modernize edecek ve güncelleyecek.” Mardasov, bu nedenle alternatif oyuncuların çeşitlilik için bir fırsat olduğuna dikkat çekti: “Örneğin Güney Koredeki Asya askerî-endüstriyel kompleksinin gelişimi göz önüne alındığında, pazardaki rekabet güçlüdür. Aleyhinize bağları çeşitlendirmeye çalıştıkları durum hırs açısından pek hoş olmayabilir ancak mevcut gerçekliklerde etkilidir.”

• Erdoğan 2020’den Bu Yana İlk Kez Berlin’e Geldi

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın üç yıl aradan sonra ilk kez Almanyaya giderek Almanya Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier’la ve Başbakan Olaf Scholz’le görüşmesi Rusya basınında geniş yer buldu. “Vedmosti.ru” haber sitesinde yayımlanan [“Erdoğan 2020’den Bu Yana İlk Kez Berlin’e Geldi”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıya göre görüşmeler sırasında Gazze’deki savaş, savaş uçağı temini ve İsveç’in NATO’ya girişi masaya yatırıldı. Yazıda görüşlerine başvuru Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (IEMMO) Stratejik Planlama Çalışmaları Merkezinde araştırmacı Alina Vernigora, Filistin-İsrail çatışmasının taraflar için en ciddi sorun olduğunu belirtti: “Söz konusu çatışmayla ilgili Almanya ve AB’nin yaklaşımları Türkiye’ninkinden temelde farklı.”

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsünde araştırmacı Artem Sokolov’a göre Erdoğan’ın İsrail karşıtı gündemi desteklemenin önemli bir aracı Almanya’daki Türk diasporasıdır: “Almanya’nın Kasım 2023 itibarıyla 1,5 milyonu Türk vatandaşı olmak üzere 3 milyon nüfusu bulunmaktadır. Erdoğan, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere diğer ülkelerdeki uluslararası arenada Filistin’in ve dolayısıyla Müslümanların çıkarlarının kilit temsilcilerinden biri olduğunu iddia ediyor.” Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsünde (IEMMO) Askerî-Ekonomik Güvenlik Araştırmaları Dairesi Araştırmacısı Aleksandr Ermakov ise Türkiye Savunma Bakanı Yaşar Güler’in, Ankara’nın Berlin’den en az 40 Eurofighter talebinin Almanya tarafından reddedildiği konusunda açıklamasını şu şekilde yorumladı: “Eurofighter Türk Hava Kuvvetlerinin modernizasyonuna uygun değil. Bu makinelerin farklı bir altyapı ve eğitim programına ihtiyacı var. Nitekim Türk pilotları ABD yapımı makinelere alışkın. Avrupalı bir savaş uçağı satın alma isteğinin beyanı, F-16V’nin en son modifikasyonunun teslimini geciktiren Washington üzerinde baskı oluşturma girişimidir.”

Uzman, Türkiye-Almanya ilişkilerinde birtakım sorunların olduğu görüşünü savundu: “Berlin, askerî-teknik iş birliğinde Türkler için pek uygun bir ortak değil; silah tedarikinin “ahlaki yönleri” konusunda ABD’den bile daha fazla puana sahip. İlişkilerindeki bir diğer sorun da Türkiye’nin İsveç’in NATO’ya katılımını onaylamada gecikmesidir. Nitekim Ankara, Stockholm’ün Atlantik entegrasyonuna rızasını onaylamayan tek ittifak ülkesidir.” Analist Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerin seyrine de değindi: “Temmuz 2023’te Erdoğan, Ankara’nın İsveç’in NATO’ya katılımını onaylamasıyla ülkesinin AB’ye entegrasyonunda ilerleme sağlanması arasında bir bağlantı kurdu. Türkiye’nin AB ile ilişkileri ve aralarındaki ekonomik bağların güçlendirilmesi, entegrasyon sürecinin devamı, buna bağlı olarak ticaret ve göç konuları da bir başka tartışma konusudur. Avrupa Birliği ile ilişkiler, yalnızca Ankara’nın geleneksel dış politikası vektörü açısından değil, aynı zamanda topluluğun 2030 yılına kadar genişlemesine ilişkin son raporun ağustos ayında yayımlanması bağlamında da önem taşıyor. Rapora göre, katılım için söz konusu adaylar Batı Balkan ülkeleri, Ukrayna ve diğer bazı ülkeler olurken Türkiye aday olarak gösterilmemiştir.”

• “Düşman mı Temsilci mi Olacak”

Siyaset Bilimci Vladimir Avatkov, Türkiye-ABD ilişkileriyle ilgili görüşlerini “news.ru” haber sitesinde değerlendirdi. [“Düşman mı Temsilci mi Olacak”](#) başlıklı yazıya göre ABD, Orta Asya’yı etkilemek amacıyla Doğu ile Batı arasındaki ticareti sınırlamak istedi: “Washington bu arka plana karşı Türkiye’ye yönelik tavrını oluşturamıyor: Ankara’nın kendilerinin “temsilcisi mi yoksa düşmanı mı” olacağına karar veremiyorlar. Ortadoğu’nun tamamını engellemek ve ardından Türkiye ile ne yapılacağını düşünmek gerekir. ABD’nin bölgedeki ana temsilcisi ya da düşmanı olacak. Gelinek noktada ABD, Çin’den malların aracısız olarak doğrudan tedarik edilmesini bekliyor.” Analiste göre, bir dizi ortak Türk-Amerikan projesinin gelişimi yavaşladı: “Türkiye Washington için önemli bir engel hâline gelirken, ABD şimdilik bölgedeki diğer sorunları çözmekle meşgul. Federasyon Konseyi Uluslararası İlişkiler Komitesi Başkan Yardımcısı Andrey Klimov, daha önce Erdoğan’ın ABD’nin İsrail’e yaptığı yardımın hukuka aykırılığı konusundaki tutumunun durumu hiçbir şekilde etkilemeyeceğini söylemişti. Erdoğan’a göre bu anlaşmazlıklar Ankara ile Washington arasında artan gerilime işaret ediyor.”

• İsrail 2023 Savaşı ve Yom Kippur Savaşı

Rusya Bilimler Akademisi sayfasında [“İsrail 2023 Savaşı ve Yom Kippur Savaşı”](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Yazıda İsrail-Filistin savaşı 6 Ekim 1973 yılındaki Yom Kippur Savaşı ile kıyaslanarak incelenmiştir. Makalenin yazarı Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü İsrail ve Yahudi Cemaatleri Araştırma Bölümünün önde gelen araştırmacısı Tatyana Nosenko durumu şu şekilde yorumladı: “ Hamas militanlarının 7 Ekim 2023’te İsrail topraklarına eşi benzeri görülmemiş vahşi saldırısı, bu devletin tarihindeki bir başka dönüm noktası olan olayın ellinci yıl dönümüne denk geldi. Militanların bu tarihî kasıtlı olarak seçtiklerine dair hiçbir kanıt yoktur. Ancak sembolizm açıktır: Araplar yarım yüzyıl önce kendi-

lerini bu çatışmanın galibi olarak görüyorlardı. Aynı zamanda saldırının ani ortaya çıkması ve İsrail Ordusunun hazırlıksız olması dışında iki olay arasında hiçbir ortak nokta yoktur. 1973'te İsrail topraklarında askerî operasyonlar gerçekleşmedi, İsrailin ele geçirdiği topraklardaki mevzilerine saldırı düzenlendi. Hiç kimse İsraili sivilleri öldürmedi veya onları rehin almadı. Sivil kayıplara bakılırsa mevcut durumun İsrail tarihinde hiçbir benzeri yok. Aynı zamanda sakinlerinin yüzde 67'si 2023'ün başarısızlığının Yom Kippur Savaşı'nın başarısızlığından daha büyük olduğunu düşünüyor.”

Uzmana göre pek çok kişi şu soruyu soruyor: “ Hamas'ın liderleri girişimlerinin felaketini ve askerî yeteneklerinin İsrail'inkilerle karşılaştırılmaz olduğunu anlayamadılar mı ve yaptıkları katliamın amacı nedir? Geline noktada Filistin direniş hareketinin tarihine dikkat edersek 1970'li yıllarda uluslararası alana giren Filistin terörü, dünya toplumunun dikkatini Filistin halkının sorunlarına çekmenin acımasız ama etkili bir yolu hâline geldi. Modern koşullarda, birçok ülkede terör örgütü olarak tanınan ve İsrail'in ezeli düşmanı İran'ın desteklediği Hamas, Filistin meselesini, İsrail ile Arap devletleri arasındaki ilişkileri normalleştirmeye yönelik her türlü diplomatik çabanın merkezine döndürmek için bir kez daha geniş çaplı terör eylemlerine başvurdu.” Ayrıca analist, gelişmelerin Hamas'ın eline oynadığını da göz ardı etmedi: “Son aylarda daha da kötüleşen şiddet kısır döngüsü ve siyasi bir çözüme dair herhangi bir ipucunun bulunmaması Hamas'ın ekmeğine yağ sürerek onun işgale karşı tek güç olarak savaşçı imajı oluşturmasına olanak sağladı.”

Sivil halk arasında ağır kayıpları, Gazze'ye alınan rehinelere ve birkaç cephede düşmanla aynı anda yüzleşme ihtiyacının İsrail'i zorluklarla karşı karşıya getirdiğine dikkat çeken Nosenko, “bu savaş devlete varoluşsal bir tehdit oluşturmasa da siyasi sonuçlarının ne olacağını ve Netanyahu hükümetinin iktidarda kalıp kalmayacağını tahmin etmek zor” ifadelerini kullandı. Uzman durumla ilgili öngörülerini şu şekilde özetledi: “ Hamas'ın Gazze Şeridi'ndeki 'otonom navigasyonu' muhtemelen sona erdi. İsrail Ordusu yakın gelecekte Gazze'de radikal bir temizlik yapacak. Savaştan önce yaklaşık iki milyon insanın yaşadığı bu bölgenin kaderinin ne olacağını söylemek zor olsa da açık olan bir şey var: İsrail, Ekim 2023'teki korkunç olayların gelecekte tekrarlanmasını önlemek için mümkün olan her şeyi yapacak.”

• İtibar Savaşları: ABD, İsrail'in Gazze Şeridi'ni İşgaline Neden Karşı Çıktı?

ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'ya, Gazze Şeridi'nin İsrail Ordusu tarafından yeniden işgal edilmesinin imkânsızlığı konusunda Washington'un tutumunu açıklaması Rusya basınında geniş yer buldu. Rusya'nın ulusal haber sitesi Russia Today'de yayımlanan [“İtibar Savaşları: ABD, İsrail'in Gazze Şeridi'ni İşgaline Neden Karşı Çıktı?”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda siyaset bilimcilerin Washington'ın, İsrail'e verdiği neredeyse koşulsuz destekten zarar gören itibarını düzeltmeye çalıştığı ancak genel olarak müttefikine yardım ettiği belirtilmiştir.

Yazıda görüşlerine başvurulanan Askerî Siyaset Bilimcileri Derneđi uzmanı ve Rusya Ekonomi Üniversitesi Siyasi Analiz ve Sosyal-Psikolojik Süreçler Bölüm Başkanı Andrey Koshkin'e göre genel olarak Biden yönetimi temsilcilerinin sözlerinin mevcut durumda hiçbir anlamı yoktur: "Amerika'nın İsrail'le görüş ayrılığını açıklamasının nedeni Tel Aviv'in Gazze'deki eylemlerine verdiği desteğin Washington'un nüfuzunda önemli bir kayba yol açmasıdır. Washington Arap ve Müslüman devletlerin baskısı altındadır. Türkiye, Suudi Arabistan ve Ürdün, Gazze'de olup biteni kınayan ve savaşın durdurulması çağrısında bulunan ABD'nin müttefikleridir. Washington ise İsrail'e yerleşim bölgelerini hedef almayı bırakması için siyasi baskı uygulamaya çalışıyor. Aynı zamanda Koshkin, Blinken ile Netanyahu arasındaki yazışma polemisinin Gazze'de olup bitenlerle hiçbir ilgisi olmadığına inanıyor.

Tartışmanın diğer katılımcısı olan askerî uzman Ivan Konovalov ise durumla ilgili řu yorumda bulundu: "Gazze Şeridi'nin İsrail Ordusu tarafından işgali birden fazla kez gerçekleştirildi. Şimdi ABD, durumun çözülmesi gerektiğini kamu kanallarından Tel Aviv'e aktarıyor. Peki çözümün nasıl bulunacağına dair bir cevapları var mı? Bu ABD'de yaygın bir hikâye. Önce diyorlar ki bu şekilde yapılmamalı ama önerilerin nasıl hayata geçirileceğini tam olarak açıklamıyorlar." Uzman aynı zamanda, Blinken'in söz konusu açıklamasına karşın, Pentagon'un Tel Aviv'e bomba, top mermisi ve önleyici füzeler göndermeye devam ettiğini de sözlerine ekledi. Uzmana göre kriz anlaşmalara varılarak çözülecek çünkü İsrail'in çatışmayı uzun süre uzatmaya gücü yetmez: "Üstelik Washington bu durumu göze alamaz. Avrupa'ya gelince çok belirsiz bir tutum benimsemiştir. Arap dünyasının tutumu oldukça açık ve Rusya, başlangıçta bağımsız bir Filistin devletinin olması ve anlaşmazlığın yalnızca müzakere yoluyla çözülmesi gerektiği gerçeğinden yola çıkılması gerektiğini açıkça söylüyor."